

Korstecknad fallbagge på Stormyran vid Tallsjö

SVEN HELLQVIST

Fallbaggarna, släktet *Cryptocephalus*, är ett artrikt bladbaggesläkte med flera sällsynta arter. Av 30 svenska arter finns så många som 12 på rödlistan. Arternas levnadssätt är ofta dåligt känt; de fullbildade baggarna påträffas ofta på diverse buskar, träd och örter, gärna i blommorna, men det förmodas att de flesta arternas larver lever i marken. Flera av arterna förekommer på myrar och bland dem hör ”korstecknad fallbagge”, *C. cruciger* Hellén, 1922. Denna beskrevs först, utifrån material från Hälsingland, av Aurivillius (1917) i Svensk Insektsfauna som *C. distinguendus* ab. *cruciger* (den gavs senare artstatus av Hellén). Sedan dess har få fynd gjorts i landet och *cruciger* har fått status som ett slags fabeldjur. Den finske entomologen W. Hellén ska enligt Roger Pettersson ha skrivit ”om man hittar en *cruciger* så lönar det sig inte att samla mer den dagen”.

Det skulle dröja länge innan nästa fynd gjordes i Sverige och arten är ännu bara känd från Norrbotten och Hälsingland. I Norrbotten har den upprepade gånger under åren 1970-1993 tagits i ett kärr vid Karlsborg utanför Kalix (vanligtvis bara 1 ex/år förutom 1981 då 16 ex togs (Lundberg 1978, 1982ab, pers. medd.). Många samlare har besökt denna lokal men långt ifrån alla har lyckats finna *cruciger* där. Stig Lundberg har meddelat att det från Norrbotten även finns fynd av enstaka individer från Burvik vid Hortlax (1966-1992) och Pålänge (1993). I Hälsingland hittade Bo Henriksson arten på Ljustjärnsmyren norr om Edsbyn i Hälsingland 1979

(Lundberg 1982a). Bo Henriksson meddelar att han besökt lokalen ett tiotal gånger sedan dess men att bara ett ytterligare exemplar hittats där, av Henrik Wallin 20 år efter det första fyndet. De svenska fynden har gjorts från början av juni till mitten av juli. Arten är listad DD (kunskapsbrist) i den svenska rödlistan. Förutom i Sverige är arten känd från Finland (där rödlistad som VU – sårbar) och norra Ryssland.

Flertalet exemplar har tagits genom slaghävning på dvärgbjörk som därför förmodas vara de fullbildade baggarnas näringsväxt. Larverna utvecklas sannolikt i marken på döda växtdelar efter dvärgbjörk (Ehnström & Wanntorp 2006). Ett av fynden i Norrbotten har dock gjorts på

Fig. 1. Korstecknad fallbagge, *Cryptocephalus cruciger*.

hjordronblad (S. Lundberg, in litt.) och frågan om artens värdväxt är inte helt löst.

Helt ovetandes om den korstecknade fallbaggens existens, habitatval och status stannade jag 27 juni 2005 på en parkeringsficka vid Stormyren, ca 2 km V Tallsjö, Åsele lappmark (RN 71171, 16054). Jag viftade på måfå runt med håven bland dvärgbjörkarna på myren intill men hittade inget roligt (tyckte jag då). En fint tecknad bladbagge togs dock tillvara för att sedan glömmas bort i nästan 3 år. När jag visade den för Roger Pettersson kunde han dock snabbt konstatera att det var just *C. cruciger*. **Ny för Åsele lappmark.**

Minnesbilden av lokalen i fråga är inte knivskarp, men så vitt jag minns rörde det sig om en ganska trivial norrlandsmyr med dvärgbjörk och ängsull och med lite flaskstarr i de blötaste delarna. En sån där myr som det säkert finns tusentals av i norra Sverige. Även Henrikssons hälsingefynd gjordes på en liknande, föga uppseendeväckande myr med dvärgbjörk och odon. I ArtDatabankens rödlistningsinformation skriver man ”*Förmodligen är arten mycket förbisedd på grund av sin livsmiljö och mörkertalet därför högt*”. Det förefaller rimligt. Troligen är det något i artens biologi som vi inte känner till som gör den så svårfunnen. Kanske lever de vuxna baggarna mesta tiden i markförnan och endast tillfälligtvis förekommer uppe i

vegetationen där de kan fångas genom slaghävning?

Tack till Roger Pettersson som artbestämde djuret och till Bo Henriksson och Stig Lundberg för information om deras erfarenheter av arten.

Citerad litteratur

- Aurivillius, C. 1917:** Svensk insektsfauna 9. Skalbaggar. Coleoptera. Första familjegruppen: Växtbaggar. Phytophaga. s. 65. Uppsala.
- Ehnström, B. & Wanntorp, H-E. 2006:** *Cryptocephalus cruciger* - korstecknad fallbagge. ArtDatabanken. <http://www.artdata.slu.se/default.asp>.
- Lundberg, S. 1978:** Bidrag till kännedom om svenska skalbaggar. 17 (Coleoptera). *Ent. Tidskr.* 99: 31-34.
- Lundberg, S. 1982a:** Bidrag till kännedom om svenska skalbaggar 20. *Ent. Tidskr.* 103: 12-14.
- Lundberg, S. 1982b:** Bidrag till kännedom om svenska skalbaggar 21. *Ent. Tidskr.* 103: 137-139.

Författarens adress:

Sven Hellqvist
shellq@telia.com
Älvtået 2, 903 60 Umeå

English title: A new record of the chryso-melid beetle *Cryptocephalus cruciger* from Swedish Lapland.